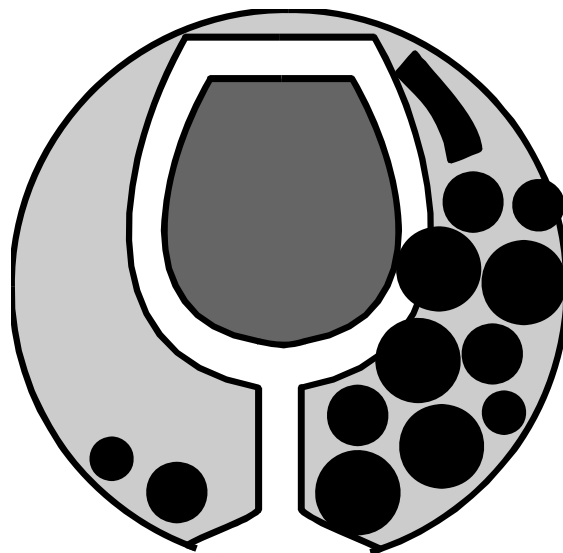

Rapport 2006 inom alkohol- och tobaksområdet Blekinge län

Rapportnamn: Länsrapport inom alkohol- och tobaksområdet nr 2007:14 ISSN 1651-8527
Utgivare: Sociala funktionen, Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona 2004
Hemsida: www.k.lst.se

Författare/Kontaktperson: Marie-Louise Svensson

© Länsstyrelsen Blekinge län

Förord

Länsstyrelsens roll och arbetsuppgifter på det alkoholpolitiska området regleras i Alkohollagen (AL). Enligt AL utövar Statens Folkhälsoinstitut den centrala tillsynen över lagens efterlevnad. Institutet har även till uppgift att på nationell nivå följa alkoholutvecklingen i landet. På länsnivå har Länsstyrelsen motsvarande uppgifter inom alkoholområdet. Detta innebär bl a att utöva tillsyn över kommunernas tillämpning av lagens bestämmelser om servering och deras tillståndsgivning till sådan verksamhet. Länsstyrelsen har dessutom, enligt länsstyrelseinstruktionen, till uppgift att noga följa tillståndet i länet för att de av riksdag och regering fastställda målen inom olika samhällssektorer får genomslag i länet.

Länsstyrelsen har även som uppgift att följa efterlevnaden av bestämmelserna i tobakslagen. Det innebär att Länsstyrelsen utövar tillsyn över kommunernas tillämpning av lagen och tillsyn i enlighet med tobakslagen

Länsstyrelserna skall årligen lämna vissa uppgifter, statistik, m.m. till Statens folkhälsoinstitut om det regionala och lokala arbetet enligt alkohol- och tobakslagarna och det alkohol- och drogförebyggande arbetet. Detta sker bl.a. genom en elektronisk länsrapport som grundas på en enkät till kommunerna.

Denna rapport bygger på det insamlade enkätaterialet från kommunerna. Uppgifter har också lämnats av Tullverkets Östersjöregion och från Polismyndigheten i Blekinge län. Länsstyrelsen har för avsikt att vartannat år lämna en mer fullständig rapport över tillståndet i länet.

Ingrid Lovén
Tf Länsråd

Marie-Louise Svensson
Byrådirektör, alkoholhandläggare

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Sammanfattning	5
Inledning	6
Länets alkoholpolitiska situation och utvecklingstendenser	
<i>Systembolaget</i>	7
<i>Konsumtionsutvecklingen</i>	7
<i>Serveringstillstånd</i>	7
<i>Tullverkets bedömning</i>	7
<i>Polismyndighetens bedömning</i>	8
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	9
Länets drogförebyggande arbete	
<i>Kommunernas förebyggande arbete</i>	10
<i>Myndigheter och organisationer</i>	11
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	11
Detaljhandel med och servering av folköl	
<i>Regelsystem</i>	12
<i>Kommunernas handläggning av handeln med öl</i>	12
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	12
Serveringstillstånd	
<i>Stadigvarande serveringstillstånd</i>	13
<i>Tillfälliga serveringstillstånd</i>	14
<i>Omsättning</i>	14
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	14
Kommunernas tillsyn	
<i>Restaurangtillsynen</i>	15
<i>Administrativa ingripanden</i>	15
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	15
Tobak	
<i>Regelsystem</i>	17
<i>Kommunernas tobakstillsyn</i>	17
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	18
Länsstyrelsens verksamhet inom alkoholområdet	
<i>Alkoholområdet</i>	19
<i>Tobaksområdet</i>	19
<i>Alkoholskadeförebyggande arbete</i>	20
Slutord	21

Sammanfattning

Under år 2006 ökade Systembolaget sin försäljning av alkoholdrycker i Blekinge län med 6 % omräknat till ren alkohol. Totalt har 4 700 500 liter alkoholdrycker sålts. Det är en ökning med 317 258 liter jämfört med år 2005. Försäljningen av alkoholdrycker i liter har i landet ökat totalt med 7 %. I Blekinge har samtliga alkoholdrycker ökat i försäljning. Spritförsäljningen har ökat med 2 % och övriga alkoholdrycker har ökat med 7-8 %. Den största ökningen finns i Sölvesborg där den totala försäljningen i antal liter alkohol har ökat med 15 %.

Förekomsten av alkoholdrycker inköpta utomlands är påtaglig, inte bara i ungdomsgruppen. Tillgängligheten, med nästan obegränsad införsel från andra EU-länder av billig alkohol är mycket stor i hela länet. Enligt Tullverkets bedömning har gränshandeln med alkoholdrycker, såväl den legala som den illegala, stor omfattning.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) genomför sedan 2004 årliga undersökningar av skolungdomars drogvanor genom slumpmässigt urval i landet (årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet). Av undersökningen framgår bl a att en av fyra 17-åringar har haft oskyddat sex när de druckit alkohol. Nästan hälften av eleverna i gymnasiets andra årsklass uppgav i undersökningen att de druckit alkohol de senaste sju dagarna och ungefär lika många svarade att de intensivkonsumerar alkohol en gång i månaden eller oftare. Hela rapporten finns att läsa på www.can.se.

Under året har antalet stadigvarande serveringstillstånd ökat med 2 st till sammanlagt 228 tillstånd. Antalet tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten, meddelade i anslutning till festivaler, marknader eller liknande evenemang uppgår år 2006 till 44 tillstånd. Antalet tillstånd för servering till slutna sällskap har minskat med 16 och uppgår år 2006 till 85 st.

Omfattningen av kommunernas tillsyn varierar. De flesta kommunerna har varit aktiva och gjort regelbundna tillsynsbesök. Antalet administrativa ingripanden har bestått av fem varningar, varav fyra avser försäljning av folköl till underåriga. Inget av de administrativa ingripandena har avsett ordnings- och nykterhetssituationen.

Under året har 239 handlare i länet anmält försäljning av tobak till kommunerna. Besök i informationssyfte har gjorts på 126 försäljningsställen. Karlskrona och Ronneby har inte arbetat aktivt med tobaksfrågan. Tillsynen över tobakshandeln är av begränsad omfattning.

Under 2006 har Länsstyrelsen prioriterat det förebyggande arbetet. Under viss del av året har Länsstyrelsen förstärkts med en projektanställning för arbetet med metoden Ansvarsfull Alkoholservering. Arbetet pågår nu i samtliga kommuner och utbildning av restaurangpersonal pågår kontinuerligt. Sedan starten 2004 har 143 personer utbildats. Metoden är ett konkret exempel på hur man genom kartläggning, kunskap och tillsyn kan minska det krogrelaterade våldet.

Länsstyrelsen har under året beviljats medel från Socialdepartementet för att förlänga anställningen av länsamordnaren för det förebyggande alkohol- och drogarbetet. Detta har gett möjligheter att förstärka och ge tyngd åt det förebyggande arbetet i länet.

Inledning

Enligt alkohollagen (1994:1738) utövar Statens folkhälsoinstitut den centrala tillsynen över lagens efterlevnad. Institutet har även till uppgift att på nationell nivå följa alkoholutvecklingen i landet. Statens folkhälsoinstitut är också, tillsammans med Arbetsmiljöverket, central tillsynsmyndighet över delar av tobakslagen och har också ett nationellt uppföljningsansvar när det gäller vissa tobaksfrågor.

På länsnivå har länsstyrelserna motsvarande uppgifter. Länsstyrelserna skall också biträda kommunerna med råd och stöd i deras verksamhet.

Kommunerna är tillståndsmyndigheter när det gäller servering av starköl, vin och spritdrycker och ansvarar tillsammans med polismyndigheterna för den direkta alkoholtillsynen och även för tillsynen över detaljhandeln med och serveringen av öl II och försäljning av tobak.

En ny nationell handlingsplan för alkoholpolitiken har fastställts och gäller för åren 2006 - 2010. Syftet med planen är att lägga fast en alkoholpolitik som leder till minskad alkoholkonsumtion och begränsade alkoholskador. I planen slår regeringen fast att målet för samhällets alkoholpolitik även i fortsättningen skall vara att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Huvudinriktningen för den nationella alkoholpolitiken skall vara att stimulera utvecklingen av målinriktade och samordnade förebyggande insatser på kommunal nivå och stimulera ökad samverkan mellan lokala aktörer.

För att stödja genomförandet av handlingsplanen har regeringen bl.a. avsatt medel för att förstärka insatserna i kommunerna. Medlen fördelas av länsstyrelserna efter direktiv meddelade av regeringen.

Riksdagen har också beslutat om en nationell handlingsplan mot narkotika som löper under åren 2006-2010. Denna handlingsplan anger huvudinriktningen för narkotikapolitiken. Visionen, ett narkotikafritt samhälle, ligger fast. Målen är enligt planen att minska nyrekryteringen till missbruk, att förmå fler missbrukare att upphöra med sitt bruk och att minska tillgången på narkotika.

Länsstyrelserna har olika uppgifter knutna till de båda nationella handlingsplanerna. Av planen för att förebygga alkoholskador framgår det att Länsstyrelsen skall stimulera kommunerna till ett aktivt arbete och bistå med råd och stöd.

Under senare år har tobakslagen (1993:581) skärpts successivt. Lagen innehåller regler bl.a. om åldersgräns 18 år för inköp av tobak, om rökfria miljöer och om marknadsföring. Kommunerna har en nyckelroll vad gäller den lokala tillsynen över lagens efterlevnad. Länsstyrelserna har ett regionalt tillsynsansvar.

Länets alkoholpolitiska situation och utvecklingstendenser

Systembolaget

Av Systembolagets¹ försäljningssiffror för år 2006 framgår att Blekinge län följer rikets försäljningssiffror. Systembolagets försäljning i länet ökade med 7 % jämfört med år 2005 och uppgick till 4 700 500 liter alkohol. Försäljningen i hela landet ökade med 7 % vilket motsvarar 386 266 023 liter försäld alkohol. Statistik upplagd på varje butik i länet finns på systembolagets hemsida.

Konsumtionsutvecklingen

SoRAD² har fått regeringens uppdrag att bl.a. följa alkoholkonsumtionens utveckling i Sverige och hur den förändras månadsvis. Kartläggningarna³ visar att den totala alkoholkonsumtionen minskat från 2005 med 5 % och resandeförseln har minskat med 17 %. Den totalt beräknade alkoholkonsumtionen under år 2006 (räknat på ren alkohol per innevånare 15 år och äldre) har minskat med 5 % från 10,16 liter till 9,70 liter.

Serveringstillstånd

Den 31 december 2005 fanns det i länets kommuner totalt 228 stadigvarande serveringstillstånd. Antalet tillstånd ökade med 2 under år 2006. Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten ligger på 44 stycken, vilket är samma nivå som år 2005.

Tullverkets bedömning rörande illegalt införda alkohol och tobaksvaror i Blekinge län

Sett ur ett nationellt perspektiv kan sägas att illegal alkoholhantering i form av vidareförsäljning av alkohol införd från utlandet förekommer i så gott som samtliga län i landet. Blekinge utgör inget undantag, vilket, enligt Tullverket, bekräftas av underrättelseinformation och gjorda beslag.

Tullverket har i samarbete med polisen i Skåne län under 2006 genomfört riktade insatser mot alkoholrelaterad brottslighet med inriktning på illegal försäljning, främst till ungdomar. Det står klart att detta samarbete även i fortsättningen kommer att utvecklas.

Tullverkets beslag i Blekinge år 2006 av alkohol och cigaretter skedde i huvudsak vid selektiva kontroller i motorfordon som anlänt med färja. Man kan, enligt Tullverket, konstatera en markant minskning av antalet beslag speciellt när det gäller alkohol. Detta kan förklaras med att Karlskrona och Karlshamn numera utgör inre gräns inom EU. I många fall kan emellertid legal införsel vid gränspassagen följas av vidareförsäljning, vilket kan ha betydelse för tillgången av illegal alkohol i Blekinge.

---

¹ www.systembolaget.se

² Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet

³ Leifman, H & Gustafsson, N-K (2003): En skål för nya millenniet. En studie av svenska folkets alkoholkonsumtion i början av 2000-talet. Forskningsrapport 11. (www.sorad.su.se)

I nuläget kan Tullverket inte se någon avmattning beträffande den illegala införseln av alkohol. Under år 2006 beslagtogs tullen (inkl internetbeställd alkohol) 79 300 liter sprit, 124 300 liter vin och 492 600 liter starköl vilket skall jämföras med motsvarande siffror för år 2005 som var 55 100 liter sprit, 39 300 liter vin och 294 000 liter starköl. Siffrorna visar att mängderna införd alkohol är större trots att antalet beslag har minskat.

Internetförsäljningen ökade dramatiskt under år 2006 och beslagen utgjorde 43 950 liter sprit (2005= 8 200 liter) 66 280 liter vin (2005= 9 800 liter) samt 133 800 liter starköl (2005= 25 350 liter).

Några av de viktigaste gränspassagerna i Sverige för illegal införsel av cigaretter finns i Blekinge. Det rör sig främst om införsel via färjetrafiken från Polen och Baltikum till hamnarna Karlshamn och Karlskrona. Risken för storskalig eller frekvent illegal införsel av tobaksvaror till Blekinge bedöms av Tullverket under de närmaste åren vara stor. Åtgärder mot denna typ av brottslighet ges hög prioritet i Tullverket. Under år 2006 påträffades vid 22 olika beslagstillfällen sammanlagt cirka 1,1 miljoner cigaretter i inkommande trafikströmmar till hamnar i Blekinge. Majoritet av cigaretterna är dock inte avsedda för den blekingska marknaden utan förs vidare till andra delar av Sverige.

Polismyndighetens bedömning av situationen i länet på alkoholområdet

Enligt polismyndigheten avspeglas samhällets allt mer liberala syn på alkohol tydligt i länets centrummiljöer och särskild när det gäller hur yngre människor umgås med alkohol. Tendensen med allt senare ”utgångstid” till krogarna är tydlig och styrs av vilka öppettider krogarna/pubarna har beviljats. Antalet ansökningar om förlängt serveringstillstånd efter kl 02.00 ökar i länet och det är polismyndighetens klara uppfattning att serveringstider efter kl 02.00 endast i undantagsfall skall beviljas utifrån begreppen ordning och säkerhet. Polismyndigheten avser att även framledes ta större hänsyn till dem som söker nattfrid än för dem som står densamma. En tydligare samsyn från tillståndsgivarna i denna fråga vore, enligt polismyndighetens mening, en framgångsfaktor i det angelägna arbetet mot alkoholrelaterad brottslighet.

Under 2006 har polismyndighetens åtgärder och insatser mot det s. k. centrumvåldet intensifierats genom riktade planlagda insatser mot i första hand Karlshamn och Karlskrona. Resultatet av dessa insatser är ett utplanande av den tidigare ökningen av brott i Karlskrona medan antalet brott i Karlshamn fortsätter att öka. Det är dock fler brott som begås i Karlskrona än i Karlshamn. Med centrumvåld avses att händelsen skett vid ett öppet alkoholutskänkningsställe eller i direkt anslutning till sådan plats eller tid. De krogrelaterade våldsbrotten inträffar till största delen mellan kl 00-04 natt till lördag och söndag. Gärningsmannen är generellt sett en man i åldern mellan 18 – 26 år som är alkoholpåverkad (dock kan en kvinnlig frammarsch på området konstateras). Påfallande ofta är även målsägaren alkoholpåverkad. Det kan även konstateras att våldet tenderar att vara grövre när brotten sker senare på natten.

När det gäller ungdomars alkoholvanor kan Polismyndigheten inte se några nya trendbrott. Ölkulturen bland ungdomar är fortsatt tydlig. En betydande del av den öl som ungdomar har tillgång till är inhandlad utanför landets gränser, främst i Danmark och Tyskland och på senare år även Polen. Ungdomars utnyttjande av illegalt tillverkad sprit är inte påtaglig i centrummiljöerna i länet.

En fortsatt ökning av rattfylleribrotten kan beklagligtvis noteras liksom en markant ökning av brott enligt alkohollagen.

Tabell 1.

Antal anmälda brott enligt alkohollagen åren 2003 – 2005

Försäljning/innehav av alkoholdrycker och olovligt anskaffande i Blekinge län			
	2004	2005	2006
Antal brott i länet	82	84	185

Tabell 2.

Trafiknykterhetsbrott under åren 2004 - 2006

Brott	2004	2005	2006
Rattfylleri /grovt rattfylleri/drograttfylleri	407	476	514

Länsstyrelsens kommentar

I Blekinge län har gränshandeln med alkoholdrycker, såväl den legala som den illegala, en stor omfattning. Den i stort sett obegränsade införseln, förbättrad infrastruktur, med Öresundsbron som en del i detta, och organiserade inköpsresor är faktorer av betydelse. När EU:s yttre gräns nu utvidgats minskar möjligheterna, enligt Tullverket, att stoppa flödet vid den svenska gränsen. Attityden och inställningen till alkohol har blivit mer liberal bland både ungdomar och vuxna.

Samtliga fem kommuner i länet har minst ett större festivalsarrangemang med tillfällig servering till allmänheten som omsätter stora belopp. Alkoholen är lättillgänglig i länet och berusningsnivån på dem som söker sig till nöjesställen är ofta hög redan innan man relativt sent på kvällen anländer till restaurangerna.

Våldet har blivit ett vanligt inslag både på restauranger och i dess omedelbara närhet.

Polismyndigheten pekar på att anmälda misshandelsbrott i de allra flesta fall har en koppling till förtäring av alkohol. Toleransribban har höjts, av olika anledningar, hos polisen och även hos kommunernas restauranginspektörer. Alkohollagen, som är en social skyddslagstiftning ställer krav på ordning och nykterhet och har den enskildes väl som riktmärke.

Länssamordnaren på alkoholområdet tillsammans med kommunernas samordnare bedriver ett aktivt förebyggande arbete. Genom metoden Ansvarsfull Alkoholservering involveras länets krögare i det förebyggande arbetet mot alkohol och andra droger. Det är viktigt att kommunerna löpande följer och dokumenterar utvecklingen på alkoholområdet och använder denna kunskap i sitt förebyggande arbete i samarbete med andra aktörer på området.

Länets drogförebyggande arbete

Kommunernas förebyggande arbete

Kommunerna har en viktig roll när det gäller att utveckla och samordna långsiktiga insatser i det drogförebyggande arbetet på lokal nivå. En viktig del i detta är att utveckla tillsynen över restaurangbranschen. Ett alkohol- och drogpolitiskt program bör ange målen för kommunens drogförebyggande arbete.

Alkohol- och drogförebyggande program, antagna av kommunfullmäktige, finns i fyra av länets fem kommuner. Riktlinjer för serveringstillstånd finns i samtliga kommuner. Program och riktlinjer följs inte upp kontinuerligt. Två av länets kommuner uppger att man avsatt mindre än en halvtidstjänst till det förebyggande arbetet. De övriga uppger att man avsatt ca en halvtidstjänst.

Tabell 4.

Alkohol och/eller drogpolitiskt program

Kommun	Antogs år	Uppföljning	Revidering
Karlshamn	2003	Nej	
Karlskrona	2000		2003
Olofström	Program saknas		
Ronneby	1985	Nej	Nej
Sölvesborg	2004	Nej	

De antagna alkohol- och drogpolitiska programmen visar stor variation på utformning och innehåll, inriktning, insatser m.m. Detta kan bero på olika problembilder och behov i kommunerna.

Samarbete med andra myndigheter:

Karlshamn-, Karlskrona-, Olofströms- och Sölvesborgs kommuner redovisar ett organiserat samarbete med Polismyndigheten, hälso- och sjukvården, Vägverket och Länsstyrelsen. Ronneby kommun saknar regelbundet eller formaliserat samarbete.

Samtliga kommuner, utom Ronneby, samverkar i olika former med näringslivet och frivilligorganisationer.

Alkohol- och drogförebyggande arbete

Alla kommuner i länet bedriver ett mer eller mindre omfattande alkohol- och drogpreventivt arbete. Enligt lämnade enkätuppgifter har detta arbete haft följande inriktning:

Anordnande av drogfria aktiviteter: Samtliga kommuner

Informationsutskick till föräldrar: Samtliga kommuner

Aktivt arbete mot media: Karlshamn, Olofström och Sölvesborg

Åtgärder mot langning till ungdomar (t.ex. informationskampanj eller polisingripanden):

Karlshamn, Olofström och Sölvesborg

Åtgärder för att upprätthålla åldersgränser vid försäljning och servering av alkohol (utöver STAD-metoden): Karlshamn, Karlskrona, Ronneby och Sölvesborg

Åtgärder för att upprätthålla åldersgränsen vid tobaksförsäljning: Karlshamn, Ronneby och Sölvesborg

STAD-metoden, Ansvarsfull Alkoholservering: Samtliga kommuner

Föräldraprogram om alkohol- och droger: Karlshamn, Olofström och Sölvesborg

Strukturerade program för socialt utagerande barn i skolan, med för programmet utbildad handledare: Ingen kommun

Annan verksamhet för barn till missbrukare: Samtliga kommuner

Åtgärder kring trafiknykterhet, utöver polisens rutinmässiga kontroller: Karlshamn, Karlskrona, Olofström och Sölvesborg

Insatser för att begränsa alkohol och/eller drogbruk bland studenter (högskolan): Karlskrona,

Kamratstödande verksamhet: Ronneby, Karlskrona, Sölvesborg

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i mödrahälsovården: Ronneby

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i primärvården: Ingen kommun

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i företagshälsovården: Ingen kommun

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i akutsjukvården: Ingen kommun

Rutiner för samtal om tobaksvanor och rådgivning (tex MVC, primärvård o dyl): Ronneby

Ronneby erbjuder även rökavvänjning vid Astma-Kol mottagningar.

Myndigheter och organisationer

Ett flertal av länets myndigheter och frivilligorganisationer bedriver ett aktivt alkohol- och drogpreventivt arbete. Även inom idrottsrörelsen arbetar man aktivt med frågorna, främst i möten med ungdomar. Många skolor i länet bedriver ett drogpreventivt arbete genom olika projekt som bl a Drogkampen i årskurs 6.

Länsstyrelsens kommentar

I den nationella handlingsplanen för alkoholpolitiken understryks vikten av att bygga upp ett långsiktigt, strukturerat och samordnat förebyggande arbete på lokal nivå. Handlingsplanen på alkoholområdet innehåller ett nytt övergripande mål – att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar.

Kommunerna har en viktig roll i att få till stånd ett förebyggande arbete över sektorsgränser och att involvera samtliga aktörer inom området. Det krävs en tydlig politisk viljeinriktning för att ge kraft i arbetet.

Kommunernas tillsyn är en viktig del i att kartlägga situationen i respektive kommun.

Länsstyrelsen genomförde under 2006 en kartläggning av hur tillsynen i länets kommuner bedrivs.

Kartläggningen kan användas som ett underlag för att förbättra och förstärka tillsynsarbetet.

Detaljhandel med och servering av öl

Regelsystem

Enligt AL (5 kap 6 §) tillåts detaljhandel med eller servering av folköl under villkor att försäljningen/serveringen bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal samt att försäljning av matvaror respektive servering av mat bedrivs i lokalen. Den som säljer eller serverar folköl är skyldig att anmäla rörelsen till kommunen och skall även ta fram ett egentillsynsprogram. Kommunerna har en möjlighet att ta ut avgift för tillsynen av försäljning av folköl.

Restauranger och andra serveringsställen som innehar serveringstillstånd för spritdrycker, vin och/eller starköl behöver inte anmäla servering av folköl till kommunen.

Kommunernas handläggning av handeln med öl

Kommunerna har idag en god kunskap om antalet försäljningsställen i kommunen och har därigenom underlag för tillsyn. Under 2006 har fyra kommuner bedrivit tillsyn över registrerade försäljningsställen (tabell 5).

Tabell 5.

Antal försäljningsställen för folköl och antal tillsynsbesök

Kommun	Antal detaljhandlare 2005	Antal detaljhandlare 2006	Tillsynsbesök 2006
Karlshamn	42	42	0
Karlskrona	61	64	40
Olofström	14	11	10
Ronneby	33	31	20
Sölvesborg	23	22	21
Summa	163	160	91

Om försäljning av öl föranleder olägenheter eller om bestämmelserna i alkohollagen inte följs kan kommunen förbjuda fortsatt försäljning eller, om ett förbud anses vara en alltför ingripande åtgärd, istället meddela en varning. Ronneby kommun har meddelat fyra varningar. I övrigt har ingen kommun under 2006 meddelat varning eller ålagt någon ett försäljningsförbud.

Länsstyrelsens kommentar

Tillsyn sker regelmässigt i informationssyfte. Riktad tillsyn vid storhelger eller liknande förekommer inte. Den tillsyn som bedrivs mot enskilda närings- eller försäljningsställen sker efter anmälningar från enskild. Folköl är fortfarande en inkörsport för de allra yngsta konsumenterna och tillsyn av försäljnings- och serveringsställen få en större betydelse än den har idag.

Serveringstillstånd

Tillstånd till servering av starköl, vin och spritdrycker regleras i 7 kap. alkohollagen. Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller till förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt, årligen under viss tidsperiod, under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle. Sammanfattningsvis finns tre prövningskriterier; personprövning (7 kap. 7 §), lokalprövning (7 kap. 8 §) och alkoholpolitisk prövning (7 kap. 9 §).

Stadigvarande serveringstillstånd

Den 31 december 2006 fanns det i länet totalt 228 stadigvarande serveringstillstånd (tabell 6) till allmänheten och slutna sällskap, som t ex loger. En del kustnära serveringsställen har säsonsöppet över sommaren. Strukturen på näringslivet och turismen har betydelse för antalet tillstånd. Under året har det skett många ägarbyten, i flera fall på grund av konkurser.

Tabell 6.

Antal stadigvarande serveringstillstånd (allmänheten och slutna sällskap)

Kommun	2005	2006	Ökning/minskning
Karlshamn	56	53	-3
Karlskrona	83	86	+3
Olofström	21	20	-1
Ronneby	34	36	+2
Sölvesborg	32	33	+1
Summa	226	228	+2

Tillfälliga serveringstillstånd

Totalt meddelade kommunerna 44 tillfälliga tillstånd för servering till allmänheten (tabell 7) under år 2006, vilket är samma antal som år 2005.

Tabell 7.

Antal tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten

Kommun	2005	2006	Ökning/minskning
Karlshamn	13	9	-4
Karlskrona	11	13	+2
Olofström	6	6	0
Ronneby	8	9	+1
Sölvesborg	6	7	+1
Summa	44	44	0

Tillstånd till slutna sällskap

Antalet meddelade tillfälliga tillstånd för servering till slutna sällskap har minskat med 16 tillstånd till 85 för 2006 (tabell 8).

Tabell 8.*Antal tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap*

Kommun	2005	2006	Ökning/minskning
Karlshamns	13	15	+2
Karlskrona	69	49	-20
Olofström	8	8	0
Ronneby	9	11	+2
Sölvesborg	2	2	0
Summa	101	85	-16

Omsättning av alkohol på länets restauranger

Totalt har omsättningen av alkohol minskat markant på länets restauranger. Detta enligt de restaurangrapporter som tillståndshavarna lämnar in till respektive kommun. Ronneby är den enda kommunen som visar en ökning. I Sölvesborg är omsättningen vid tillfällig servering nästan lika stor (8,2 miljoner) som omsättningen för hela året (8,9 miljoner). Karlskrona visar en stark nedgång av omsättningen. Trots att omsättningen minskar så omsätts stora summor på länets restauranger varje år. Länsstyrelsen avser att närmare granska och analysera redovisad omsättning.

Tabell 9.*Total omsättning av alkohol på länets serveringsställen 2004, 2005 och 2006 uttryckt i kronor enligt restaurangrapporter inlämnade till kommunerna*

Kommun	2004	2005	2006	Ökning/minskning
Karlshamns	24 950 624	33 848 210	25 347 335	- 8 500 875
Karlskrona	55 331 295	69 834 892	52 550 621	- 17 284 271
Olofström	5 288 975	7 046 290	5 691 719	- 1 354 571
Ronneby	21 077 682	20 873 466	23 373 708	+ 2 500 242
Sölvesborg	12 174 769	20 685 052	17 162 307	- 3 522 745
Summa	118 823 345	152 287 910	124 125 690	28 162 220

Länsstyrelsens kommentar

Idag har flera av våra mest verksamma alkoholpolitiska medel, framför allt de som begränsar tillgängligheten, tunnats ut. Alkohollagen är en viktig del av vår sociala skyddslagstiftning vars främsta syfte är att begränsa alkoholens skadeverkningar. En aktiv tillämpning av Alkoholagens regler för tillståndsprövning, serveringens bedrivande, tillsyn, m.m. är viktig. Yttre tillsyn över restaurangnäringen är ett starkt instrument för aktivt förebyggande arbete som måste användas fullt ut för att minska överservering och krogrelaterat våld.

Samtliga kommuner i Blekinge har minst ett större evenemang för allmänheten varje år med tillfälliga serveringar. Tillfällig servering, enligt Alkoholagen, förutsätter att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet. Av inte minst alkoholpolitiska skäl bör en restriktiv prövning ske.

Antalet tillstånd till slutna sällskap varierar mellan åren. När det gäller serveringstillstånd till slutna sällskap sker ingen tillsyn överhuvudtaget i länet. Det finns trots allt ett stort behov av tillsyn då det förekommer att fester till allmänheten döljs under ett tillstånd till slutna sällskap

Kommunernas tillsyn

Restaurangtillsynen

Enligt 8 kap. 1 § alkohollagen har kommunen tillsammans med polismyndigheten ansvaret för den direkta restaurangtillsynen, även kallad yttre tillsyn. Kommunen skall också utöva s.k. inre tillsyn vilket innebär kontroll av att tillståndshavare och företrädare för dessa sköter sig i ekonomiskt och personligt hänseende och i övrigt uppfyller de krav som gäller för att få inneha serveringstillstånd. Samordnad tillsyn med flera myndigheter skall fortlöpande ske.

Kommunerna tar ut avgifter, vilka har fastställts av respektive kommunfullmäktige, för den löpande tillsynen. Samtliga kommuner tar ut en fast avgift och en rörlig del. Restaurangens omsättning, enligt restaurangrapporter, ligger till grund för den rörliga avgiften.

Tillsynen tillmäts en central betydelse i Alkohollagen. I förarbetena till lagen (prop. 1994/95:89: Förslag till alkohollag, sid. 75) understryks vikten av en kraftfull och väl fungerande tillsyn.

Omfattningen av kommunernas yttre respektive inre tillsyn varierar. De flesta av länets kommuner besöker ett stort antal restauranger under året. En del besöker restaurangerna på dagtid, vilket innebär att det är svårt att utläsa tendenser och bevaka berusningsgraden.

Tabell 10.

Antal tillsynsbesök 2006

Kommun	Antal besök dagtid (före kl 20.00)	Antal besök kvällstid före 23.00 respektive efter 23.00
Karlshamn	0	21 16
Karlskrona	40	10 5
Olofström	9	7 9
Ronneby	0	60 0
Sölvesborg	12	15 5

Administrativa ingripanden

Ingripanden i form av återkallelse av tillstånd eller meddelande av varning är instrument som förekommer i liten omfattning i länet. Under år 2006 har Ronneby kommun meddelat en varning. I övriga kommuner har inga ingripanden skett. Villkor för att få bedriva restaurangverksamhet har inte heller meddelats under året.

Länsstyrelsens kommentar

Alkohollagen är en social skyddslagstiftning och den yttre tillsynen bör fokusera på detta. Länsstyrelsen finner det positivt att kommunerna utövar tillsyn över merparten av länets restauranger. Inre tillsyn har visat sig ha goda effekter på den ekonomiska skötsamheten. Den yttre tillsynen har däremot inte visat sig effektiv vad gäller minskad alkoholkonsumtion. Våldsutvecklingen har inte heller minskat, trots att många tillsynsbesök genomförts.

En av orsakerna till att ingripande inte sker kan vara en smygande acceptans av högre berusningsgrad.

Projektet Glasklart (ansvarsfull alkoholservice i Blekinge) pågår. Varje restaurang bör stimuleras till att ha en genomtänkt policy i alkoholfrågor och ett egentillsynsprogram.

Utbildning av personalen utgör en grund för en sådan policy. Kommunerna måste även själva ta fram en egen policy för tillsynsarbetet.

Länsstyrelsen anser att samverkan mellan kommunerna och polismyndigheten bör kunna utvecklas ytterligare när det gäller tillsynen av alkohollagens efterlevnad, inte minst i det dagliga arbetet med stökiga krogmiljöer.

Arbetet med Ansvarsfull Alkoholservice måste få hög prioritet både i Länsstyrelsens och i kommunernas förebyggande arbete under kommande år. Efter utbildning av restauratörer och deras personal kan man genom tillsyn mäta effekter i t ex minskat antal våldsbrott på krogen och mindre antal ingripanden från polisens sida. Det innebär att tillsynen över restaurangbranschen måste effektiviseras.

Tobak

Regelsystem

I Tobakslagen (1993:581) finns bestämmelser om bl.a. begränsningar av tobaksrökning i vissa lokaler för allmänheten och på arbetsplatser, marknadsföring och förbud mot försäljning till minderåriga. Rökförbud på restauranger och serveringar infördes den 1 juni 2005.

Försäljningen av tobak omfattas av liknande regler som gäller för försäljning av folköl. Den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter skall anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Kommunerna får även ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig verksamhet med tobaksvaror. Länsstyrelsen utövar regional tillsyn över kommunernas tillsyn enligt Tobakslagen.

Kommunernas tobakstillsyn

Kommunerna har tillsynsansvaret över Tobakslagens efterlevnad. Detta gäller såväl bestämmelser om förbud mot eller begränsning av tobaksrökning i vissa lokaler som förbudet mot försäljning av tobak till minderåriga. Hur kommunerna organisatoriskt hanterar tillsynen över tobaksfrågorna varierar. I Karlshamn, Sölvesborg och Olofström ansvarar Miljöförbundet Väst för tillsynen. I övriga kommuner är ansvaret samlat hos miljönämnderna. Tillsynen är av mycket begränsad omfattning. Kontroll över försäljningsställen har skett i alla kommuner utom i Karlskrona.

Föreläggande eller förbud mot försäljning av tobaksvaror i enlighet med tobakslagen har inte meddelats i någon kommun under 2006. Inte heller har någon åtalats eller meddelats strafföreläggande för brott mot tobakslagens förbud att sälja till minderåriga.

Tabell 11.

Antal försäljningsställen för tobak samt antal tillsynsbesök för information om/kontroll av åldersgränsen

Kommun	Försäljningsställen	Tillsynsbesök
Karlshamn	61	3
Karlskrona	-	-
Olofström	28	4
Ronneby	48	5
Sölvesborg	43	4

Tillsynsavgifterna varierar i kommunerna och ligger mellan 300 - 635 kronor per försäljningsställe. Kontrollen över hur tobaksförsäljningen bedrivs har låg prioritet, vilket framgår av antalet tillsynsbesök.

Länsstyrelsens kommentar

Tobak är den största hälsorisen i Sverige. Ju tidigare i livet man börjar röka, desto större blir denna risk. De allra flesta som börjar röka gör det före 18 års ålder. Ett av Tobakslagens viktigaste syften är att motverka att ungdomar börjar använda tobak. Enligt flera samstämmiga forskare provar tonåringar som röker oftare både alkohol och narkotika än andra ungdomar. Länsstyrelsen anser att tillsynen över Tobakslagens efterlevnad bör vara en betydligt mer prioriterad uppgift än vad den är idag. Enligt förarbetena till lagen⁴ bör huvudinriktningen av den kommunala tillsynen över tobaksförsäljningen vara rådgivning och information.

Folköls- och tobakstillsynen bygger på delvis likartad lagstiftning. Åldersgränsen för inköp av folköl och tobak är 18 år och försäljningen sker i stor utsträckning i samma butiker. En samordnad tillsyn mellan förvaltningarna förordas.

---

⁴ Prop. 2001/02:64 Vissa tobaksfrågor, sid. 48

Länsstyrelsens verksamhet

Alkoholområdet

Enligt Alkohollagen skall länsstyrelserna bl.a. ge råd och stöd till kommunerna men också utöva tillsyn över deras verksamhet. Länsstyrelserna har ett regeringsuppdrag att öka och skärpa kommunernas tillsynsinsats på alkohol- och tobaksområdet.

Länsstyrelsen besökte år 2006 samtliga länets kommuner för att kartlägga pågående tillsynsarbete. I intervjuer med handläggare, tillsynsansvariga och beslutande tjänstemän har varje kommuns nuvarande arbete kartlagts. Detta för att få en klar bild av med vilka mått och mål tillsyn bedrivs idag. Samtidigt får kommunerna ett instrument att använda i ett långsiktigt arbete. Karlägningen ger också Länsstyrelsen underlag för kommande tillsyn.

Vikten av en samverkan inom respektive kommun avseende tillsyn inom alkohol-, tobaks- och livsmedelslagarna har påtalats i nätverksträffar med berörda myndigheter.

Stor vikt har lagts vid arbetet med att genomföra metoden Ansvarsfull Alkoholserving (Glasklart) på lokal nivå. Länsstyrelsens samordnare för alkoholfrågor har tillsammans med en särskild projektledare under året intensivt arbetat med ansvarsfull alkoholserving. Samtliga kommuner har kartlagts och utbildningar har genomförts med positivt resultat.

Nätverksträffar anordnas regelbundet med länets alkoholhandläggare och samordnare för fördjupad information om lagtillämpning och samverkan kring gemensamma frågor.

Referensgruppen för Glasklart träffas regelbundet.

Under 2006 har rådgivning lämnats om Alkohollagen och dess tillämpning till kommuner, andra myndigheter, allmänheten, m.fl. Särskilda utbildningssatsningar, bl.a. i samverkan med länsstyrelserna i Kalmar och Kronobergs län, har genomförts.

Tillsyn i samverkan på festivaler har genomförts. En höjd toleransnivå av berusningsgraden både hos polisen och hos dem som utför tillsyn har noterats. Inga överträdelse har rapporterats från kommunerna som inte heller vidtagit några åtgärder för att komma till rätta med problemet.

Tobaksområdet

I Blekinge län ligger den regionala tillsynen över tobaksfrågorna organisatoriskt på Länsstyrelsens sociala funktion. Tillsyn har skett över kommunernas hantering av tillsynsfrågor rörande Tobakslagen. Kommunernas tillsyn på området är en lågt prioriterad arbetsuppgift.

Tillsynsansvaret hamnar ofta mellan två stolar då ansvaret för tillsyn över lokaler ligger på miljöförvaltningen och tillsyn av åldersgränser ligger på socialförvaltningen. Länsstyrelsen har påtalat vikten av en samordning mellan förvaltningarna samt kommunernas ansvar för den direkta tillsynen.

Alkoholskadeförebyggande arbete

Länsstyrelsen har också till uppgift att följa den alkoholpolitiska utvecklingen i länet. Enligt de nationella handlingsplanerna har länsstyrelserna också vissa uppgifter när det gäller att stödja genomförandet av planerna. Länsamordnaren för alkoholfrågor, som funnits sedan år 2002, arbetar tillsammans med de kommunala samordnarna och även med skolan i nätverket för hälsofrämjande skolutveckling.

En del av Länsstyrelsens drogförebyggande arbete har skett i nätverksträffar med deltagare från landstinget, kommunerna, polis, tull och Studenthälsan vid Blekinge Tekniska Högskola. Länsstyrelsen har samverkat med Studenthälsan i utbildning i Ansvarsfull Alkoholserving för de av länets högskolestuderande som arbetar i studentkåren och i högskolans pub.

Länsstyrelsen genomför kontinuerligt utbildningar för länet krogpersonal i ansvarsfull alkoholserving.

Slutord

Den ökande konsumtionen av alkohol bland ungdomar och gruppen unga vuxna inger oro. Det förebyggande arbetet måste starta tidigt inom kommunernas olika verksamhetsområden. Krogrelaterat våld liksom gatuvåld är ett stort bekymmer i samtliga kommuner. Festivalerna i samtliga länets kommuner bidrar också till att toleransnivån på berusningsgraden höjs. Gatuvåldet som oftast är alkohol- eller drogrelaterat, berör alla grupper i samhället. Det är av största vikt att alla aktörer i samhället samverkar för en förbättring av dagens situation.

Det finns fortfarande brister i planläggning, genomförande och uppföljning av kommunernas yttre tillsyn. Sanktioner och föreskrifter används inte som det var tänkt enligt alkohollagen. Av polisens rapporter framgår att mycket våld är krog- och alkoholrelaterat. Ingen kommun har gjort något ingripande utifrån en ordnings- och nykterhetssituation. Kunskap om kopplingen mellan alkohol, droger och våld är nödvändig att sprida för att förhindra att bruk övergår i missbruk och att skador uppstår.

Regeringen har beslutat om en handlingsplan för alkoholpolitiken 2006-2010. Härigenom slår man fast att det långsiktiga förebyggande arbetet måste fortsätta.

Minskat bruk av alkohol och tobak och ett samhälle fritt från narkotika är ett av våra elva folkhälsomål⁵. Inom olika myndigheter och organisationer bedrivs idag ett omfattande skadeförebyggande arbete. Det är viktigt att ökad samordning av detta arbete sker. En markering på politisk nivå med fortsatt viljeinriktning på satsningar inom alkohol- och drogområdet ses som värdefullt för samtliga aktörer.

Länsstyrelsen ser det som en stor uppgift att få till stånd ett användbart koncept kring Ansvarsfull Alkoholservering. Att öka kunskapen och förändra attityder inom krogbranschen är ett mål i sig.

Det förebyggande och långsiktiga arbetet kommer att bli än viktigare i kommunerna. Enligt uppgifter från Statens Folkhälsoinstitut, är ungdomsgrupperna som idag är 10-15 år betydligt större än de som idag är 18-25 år. Det betyder att inom några år kommer antalet ungdomar som kommer ut på krogarna att öka avsevärt. Alla aktörer inom alkoholområdet måste därför agera kraftfullt förebyggande.

Länsstyrelsen ser en stor vinst i ett samordnat förebyggande arbete och kommer att fortsätta arbeta för samverkan mellan olika aktörer på alla plan.

---

⁵ Prop. 2002/03:35: Mål för folkhälsan

Länsstyrelsen Blekinge län
371 86 Karlskrona
Tel: 0455-870 00.
E-post: lanstyrelsen@k.lst.se
www.k.lst.se

Rapporter Länsstyrelsen Blekinge län ISSN 1651–8527